

Glasilo III. Festivala vojaške zgodovine

NAPOLEON V BITKI PRI RAZDRTEM

BATTLE OF RAZDRTO - BATTAGLIA DI RAZDRTO - SCHLACHT BEI RAZDRTO

V PIVKI, 19. IN 20. SEPTEMBRA 2009

ZGODOVINSKE PONAZORITVE V PARKU VOJAŠKE ZGODOVINE PIVKA

Park vojaške zgodovine letos gosti že III. Festival vojaške zgodovine, ki tokrat obeležuje 200-letnico francosko – avstrijskih vojn in posledično tudi ustanovitve Ilirskih provinc. Osrednji dogodek festivala bo spektakularna zgodovinska ponazoritev bitke iz leta 1809, ki se je odvijala pri Razdrtem.

Preživite sobotni večer, 19. 9. 2009, v družbi "Napoleonovih vojakov" v tabornem prostoru PVZ. Za gostinsko ponudbo in dobro razpoložanje bo poskrbljeno.

Z organizacijo zgodovinskih ponazoritev, ki so v Sloveniji precejšnja novost, smo pričeli v okviru I. Festivala vojaške zgodovine, ko smo obiskovalcem predstavili dogodek »Zgodba o bitki, ki je ni bilo«, spopad iz časa II. svetovne vojne. Prikazali smo namišljen spopad med Nemci in zavezniki, ki naj bi se po Chuchillovi zamisli izkrcali v Istri in poskušali prodreti v Srednjo Evropo. Vojaško-zgodovinske ponazoritve temeljijo na oživljanju zgodovinskih dogodkov, kjer uniformirane skupine s pomočjo verodostojno rekonstruiranih položajev in vso vojaško opremo poskušajo čimbolj realistično prikazati utrip vojaškega življenja.

Prva vojaška ponazoritev v Pivki je bila del projekta "Prekrižane meje", ki temelji na zanimivi vojaški zgodovini strateškega območja, ki se razteza od Kvarnerskega zaliva pa vse do gorskih verig proti severu. V okviru projekta je na opuščnem vojaškem poligonu potekala množična prireditev z uprizoritvijo, ki je postala tradicionalna in tako močno prispevala k prepoznavnosti območja in k večjemu turističnemu obisku Parka vojaške zgodovine. Projekt Prekrižane meje je delno financirala Evropska unija v okviru Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA, Sosedskega programa Slovenija - Madžarska - Hrvaška 2004 - 2006.

nadaljevanje na naslednji strani ...

Leta 2008 smo se vrnil v čas 1. svetovne vojne in v okviru II. Festivala vojaške zgodovine obeležili 90-letnico konca 1. svetovne vojne, ko smo postregli z otvoritvami novih razstav, predavanji, prikazi vojaškega življenja in vojaškimi ponazoritvami. Na osrednjem dogodku »Bitka za Koto 110«, smo prikazali napad 2. gorskega strelskega polka, 5. dragonskega polka in madžarskih strelcev na utrjene položaje Kote 110, ki so jih krčevito branili italijanski vojaki.

Letos v sklopu III. Festivala vojaške zgodovine pripravljamo osrednjo prireditev »Napoleon v bitki pri Razdrtem«, kjer bo prikazan spopad iz časa Napoleonovih vojn. Pred nami je odlična priložnost, da podoživimo Napoleonov čas in ob atraktivni ponazoritvi vojaškega življenja ter spopada preživimo zanimiv in poučen dan. Pivka bo postala Razdrto. Odpiramo zaprašene strani pozabljenih pričevanj o bitki, ki se je odvijala pri Razdrtem med 18. in 21. majem leta 1809 in obujamo spomin na hrabre može in fante, ki so se tam borili.

Mateja Možina Margon

UTRINKI S PONAZORITEV V EVROPI

Češka, Slavkov u Brna/Austerlitz

2. decembra 1805 leta je pri mestu »Slavkov u Brna« potekala »Bitka treh cesarjev«, kjer je Napoleon premagal Rusko in Avstrijsko vojsko. Zgodovinska ponazoritev s stotinami udeležencev in tisoči obiskovalcev poteka vsako leto v novembru pri vasi Tvarožná v bližini mesta Slavkov u Brna (Austerlitz).

Avstrija, Golling an der Salzach

V mestu Golling an der Salzach ter v okoliških občinah so pripravili niz prireditev in osrednji zgodovinsko-gledališki spektakel »Kmetje napdajo Napoleona«, ki zelo spominja na naše Rokovnjače. Na ponazoritvi je sodelovalo je več kot 800 domačinov, vojakov v pristnih uniformah in ostalih nastopajočih.

Avstrija, Schallaburg

Ob 200-letnici Napoleonovih vojn v Avstrijskem Aspernu in Wagramu so pri renesančnem gradu Schallaburg v bližini mesta Melk pripravili zgodovinsko ponazoritev s prikazom vojaškega življenja in dogajanja v letu 1809.

Avstrija, Marchegg

Na ponazoritvi Bitke pri Wagramu, ki je sicer potekala 5. in 6. julija 1809, je letos sodelovalo preko 900 nastopajočih, ki so na avtentičen način prikazali potek bitke in način življenja vojakov v tistem času.

Belgija, Malle, Mallifique

Od 4. do 6. septembra je pri mestu Malle v Belgiji potekala prireditev »Mallifique '09«. Pri dvorcu Domein De Renesse je potekala predstavitev življenja v taboru, tematske tržnice ter prikaz spopada s prikazom življenja navadnih ljudi v času Napoleonovih vojn.

Slovenija, Lukovica

Zanimiva prireditev z več kot 100 nastopajočimi domačini je ob občinskem prazniku potekala tudi v Lukovici pri Domžalah, kjer si je župan Matej Kotnik kot avtor, scenarist in režiser zamislil ponazoritev Jurčič-Kersnikove povesti o rokovnjačih, ki naj bi se odvijala ravno na tistem področju, v razvpitem Črnem grabnu.

PROGRAM III. FESTIVALA VOJAŠKE ZGODOVINE

četrtek, 17. 9. 2009

18:00 otvoritev razstave »Francoski orli nad Alpami«
in filmski večer v Parku vojaške zgodovine Pivka

petek, 18. 9. 2009

19.30 vojaški sprejem za častnike in podčastnike
v Jamskem dvorcu pri Postojnski jami s
sodelovanjem gostujočih skupin in tujih vojaških
predstavnikov

sobota, 19. 9. 2009

10:00 parada sodelujočih enot od Krpanovega doma v
centru Pivke do Parka vojaške zgodovine Pivka
11:00 prikaz življenja v avstrijskem in francoskem taboru
12:00 gledališka uprizoritev »Spomini starega Slovenca«
14:00 zgodovinska ponazoritev »Bitka pri Razdrtem«
15:00 gledališka uprizoritev »Spomini starega Slovenca«
15:00 prikaz življenja v avstrijskem in francoskem taboru
18:00 predavanje Fedje Klavora »Predstavitev
francoskih vojaških pohodov preko slovenskega
ozemlja v letih 1797, 1805 in 1809«

nedelja, 20. 9. 2009

09:00 maša za žrtve vojn, mašuje vojaški kaplan
Milan Pregelj
10:00 prikaz življenja v avstrijskem in francoskem taboru
12:00 gledališka uprizoritev »Spomini starega Slovenca«
14:00 zgodovinska ponazoritev »Bitka pri Razdrtem«
15:00 gledališka uprizoritev »Spomini starega Slovenca«

SPOMINI STAREGA SLOVENCA

Zgodba, ki bo predstavljena tudi v okviru III. Festivala vojaške zgodovine, temelji na Jurčičevih zapisih, ki jih je priredil po spominu slovenskega brambovca in kasneje vojaka Ilirskega polka Andreja Pajka. Mladi mož je službo v avstrijski vojski dobil nesrečnega leta 1809, kmalu nato je doživel ognjeni krst in bil ujet v bitki pri Razdrtem. Kot ujetnik je korakal na prisilno delo na Francosko, po vrnitvi v domovino, ki je medtem postala del Ilirskih provinc, so ga oblekli v suktno francoskega vojaka in poslali na pogubni Napoleonov pohod v Rusijo. Tam je življenje pustilo veliko slovenskih fantov, toda Andrej je po naključju preživel ...

Dogovori glede priložnostnih uprizoritev: Zavod Martin Krpan, info@martinkrpan.org.

FRANCOZI NA SLOVENSКИH TLEH

Slovinci smo se s francoskimi vojaki prvič srečali leta 1797, ko je v naše kraje prišla francoska armada pod poveljstvom Napoleonovega generala Bernadotta. Istega leta je Napoleon prišel v Ljubljano in 28. aprila prespal v škofijskem dvorcu. Drugič je francoska vojska prišla leta 1805, tretjič leta 1809, ko je prišlo do večjih spopadov na Predelu in na Razdrtem. Tokrat so Francozi pri nas ostali dlje, saj je Napoleon 14. oktobra 1809 vojaško porazil Avstrijo in jo prisilil v t. i. Dunajski mir, na podlagi katerega je ustanovil Ilirske province.

V okviru III. Festivala vojaške zgodovine bo v stavbi Komande v Parku vojaške zgodovine Pivka na ogled razstava avtorja Fedje Klavore »Francoski orli nad Alpami, Slovenija – Italija – Avstrija«. Razstava zaokroža vojne pohode Francozov preko slovenskih dežel leta 1797, 1805 in 1809, ki so pustošili predvsem Kanalsko dolino in kraje ob Soči. V 12 letih so tod plačevali krvni davek deset tisoči vojakov številnih narodnosti. V revnih krajih so vojske za delovanje ali preživetje vzele vse, česar je že tako primanjkovalo ljudem. O vsem tem so v ljudskem spominu še ohranjene tudi krvave zgodbe.

Edino leta 1797 je Bonaparte osebno vodil tedaj enkratno prodorne divizije preko slovenskih dežel. V tednu dni je uredil kaotične razmere v Goriški deželi, kar so mu priznali tudi cesarski uradniki (Guliat). V svojih Memoarih omenja, da je 26. marca šel s štabom iz Gorice preko Kobarida v Trbiž in to je edini dan v letih 1796/97, za katerega se ne ve, kje je prespal. Posebej je zabeležil še spopad na Klužah, kjer so se njegovi vojaki izkazali ne le kot hrabri, temveč tudi humani!

Njegova osebnost in silna dejavnost sta se vtisnili v ljudski spomin, zato ni čudno, da so mnogi mostovi na Soči poimenovani po njem. Naše kraje in predvsem Kobaridska vrata na prehodu iz Furlanije v Gornje Posočje si je očitno skrbno ogledal. O tem 9 let kasneje priča pismo podkralju Italije Beauharnieu: »Naročite Marmontu, naj pregleda svet od Palmanove do Kobarida. Teh krajev, ki sem jih nekdaj dobro poznal, nimam več dobro v spominu ...«. Na osnovi takratnih spoznanj, je trikrat spremenil mejo z Avstrijo. Njegova ocena o strateškem pomenu Soče je bila verjetno tudi eden od razlogov, da je v prvi svetovni vojni potekala bojna linija prav preko naših krajev.

Slovenski vojaki so pod avstrijskimi prapori umirali že leta 1796 v Italiji do Mantove in nato 1805 in 1809 na bojiščih in po širni Evropi ter kasneje tudi pod francoskimi vse do Moskve in nazaj. Hrvaški Krajišniki pa so leta 1797 in predvsem 1809 (pravoslavni Slunjci) hrabro branili obe trdnjavi na Bovškem. Habsburškim porazom so bili postavljeni spoštljivi spomeniki z umirajočim levom v Naborjetu in na Predelu, kjer pa je cesar Franc Jožef šele naknadno dal postaviti skromni obeležji Krajišnikom. S to razstavo simbolično zapolnjujemo vrzel o njihovih prezrtih žrtvah ob Soči.

Ti vojni dogodki so trajno zaznamovali Bovško. Na Klužah je propadel tristo let stari bovški grad, na Predelu pa mogočna kladara. Zaradi tedanjih vojnih izkušenj so Avstrijci zgradili novo trdnjavo pod Predelom in nato verigo utrd: Kluže, Fort Hermann, trdnjavi za Predelom in na Rabeljskem jezeru ter še mnogo manjših.

Fedja Klavora

ALI STE VEDELI?

NAPOLEON BONAPARTE

Je osebnost, ki je odločilno zaznamovala Evropo na prehodu 18. v 19. stoletje. Zlasti kot vojskovodja, pa tudi kot državnik, se je zapisal v svetovno zgodovino. Tudi slovensko nacionalno ozemlje, zaradi svoje strateške lege, ni moglo ostati ob robu takratnega dogajanja in ga je ta karizmatičen Korzičan pomembno zaznamoval. Letošnji festival obeležuje tudi 200-letnico ustanovitve Ilirskih provinc, ki jih je po podpisani mirovni pogodbi v Schonbrunnu 14. 10. 1809 s posebnim dekretom ustanovil Napoleon.

ILIRSKÉ PROVINCE

Ilirske province so se razprostirale na 55.000 km² ozemlja in so združevale okoli milijon in pol etnično zelo različnega prebivalstva (Slovinci, Hrvati, Srbi, Nemci in Italijani). Province formalno niso bile del Francoskega cesarstva, vendar so mu bile povsem podrejene. Glavno mesto je bila Ljubljana. Napoleon je Ilirske province ustanovil iz strateških in gospodarskih razlogov. Avstrijo so odrezale od morja in vzpostavile kopensko povezavo z Osmanskim cesarstvom. Francija bi na ta način vojaško in gospodarsko nadzirala obe obali Jadranskega morja.

Kratka in pri vseh ne ravno priljubljena francoska vladavina Ilirskih provinc je pripomogla k dvigu narodne samozavesti in zavedanja o svoboščinah ter začetek obdobja močnejšega zavedanja načel svobode, bratstva in enakosti. V tistem času je bila uvedena enakost pred zakonom, splošna vojaška obveznost, sodobna uradniška uprava, poenoten davčni sistem, odpravljeni so bili nekateri davčni privilegiji, sodstvo je bilo podržavljeno ter razmejene pristojnosti med cerkvijo in državo.

Francoska vojska je začela Ilirske province zapuščati poleti 1813. Leta 1814 se je Francija s prvim pariškim mirom odrekla Ilirskim provincam.

NAPOLEON JE LJUBIL SLOVENKO

Zgodovinski roman *Pasja grofica* s podnaslovom *Napoleonova resnična ljubezen*, slovenskega pisatelja Bogdana Novaka, pripoveduje o Idrijčanki Viktoriji Emiliji Ceciliji Evi Kraus, ki je Napoleona spoznala na zabavi v Schönbrunnu. Prišla je v črni obleki in ko jo je Napoleon vprašal, čemu se mu ne prikloni, mu je odvrnila, da je oblečena v črno barvo žalovanja, ker je njena dežela zasedena, okupatorju pa se ne bo priklonila. Bojda je že takrat tudi izjavila, da ju lahko loči samo smrt. Njuna ljubezen naj bi bila tako močna, da ga je Emilija, preoblečena v francoskega poročnika, spremljala celo v največjih bitkah.

Napoleon ji je podelil plemiški naziv – baronica Wolfsberg, pri angleški banki pa za njo odprl posebni denarni sklad. Določil ji je skrbnika, ki pa je zapravljal vse premoženje. Tako je izgubila vse, kar je imela, in umrla v veliki revščini. Okoli sebe je imela ogromno živali: mačk, opic, predvsem pa psov in ravno zato so jo klicali pasja grofica. Po njegovi smrti je bil objavljen intervju z njo in v njem je dejala, da sta se skrivaj poročila, čemur gre verjeti, saj je bil Napoleon večkrat cerkveno poročen.

kronist ljudskega izročila iz tistega časa. Napoleon je po ljudskem izročilu zavajal tudi Žvanutova dekleta v Lozicah, kjer se je mudil nekaj mesecev, v tem času pa naj bi se vanj zaljubila tudi Emilija Cecilija Eva Kraus, kasnejša Napoleonova ljubica.

- Ime belega vina šipon izvira iz v pogovornem jeziku popačenega izraza »si bon« (tako dober). Francoski vojaki so še posebej cenili to odlično suho belo vino, ki takrat še ni imelo nobenega imena. »Tistega, ki je tako dober (si bonk) so zahtevali in ime je bilo tu: »si bonk« je postal šipon.

- Nekateri francoski vojaki so ostali na slovenskih tleh tudi po odhodu Francozov z naših krajev. Poroka je pomenila rešitev pred ponovnim vpoklicem v vojsko. Po nekaterih slovenskih pokrajinah najdemo priimke, ki naj bi bili francoskega izvora (Ferule, Tibaut, Šertel, Jerome,...).

- Na Napoleona spominjajo tudi nekateri spomeniki in ostala infrastruktura ter upodobitve v ljudski umetnosti. V Posočju so ohranjeni Napoleonovi mostovi, ki naj bi jih zgradili Napoleonovi vojaki, v Studenem pri Postojni stoji Napoleonov vodnjak, kjer naj bi se z vodo oskrbovali Napoleonovi vojaki, v Novem mestu najdemo Napoleonovo vrbo, v Logatcu pa Napoleonov drevored. Poznani so številni motivi francoskih vojakov na čebeljih panjih, panjskih končnicah, gostilniških vhodih in gospodarskih poslopih.

Žiga Novak

Emilija je omenjena v nekaterih delih svetovne literature. Tolstoj v knjigi *Vojna in mir* piše o generalu, ki se je čudil, kako da ima Napoleon za pribočnika nekega mladega poročnika. O njeni domnevni usodni lepoti priča edini ohranjeni portret, ki ga je dal Napoleon naslikati najslavnejšemu dunajskemu portretistu, vitezu Lampisu.

SPOMINI NA NAPOLEONA NA SLOVENSKEM

Na Slovenskem se je iz časa francoskih osvajanj našega ozemlja ohranilo nekaj zgodbic in anekdot. Nekatere izmed njih so zapisanev nadaljevanju:

- O Francozih so pripovedovali, da »so bili lepi in postavni ljudje in zlasti ženskam so se znali prikupiti in marsikatera se je dala njim zapeljati«, kot je zapisal Franc Mihevc in Logatca,

ANEKDOTE O NAPOLEONU

V bitki pri Lodiju (Italija, Lombardija) je Napoleon dobil popolno zaupanje svojih vojakov, ker je kot general bil povsod tam, kjer je bilo najbolj potrebno. Vojaki so ga klicali, naš »korporal«, torej nekdo izmed nas.

Napoleon Bonaparte je bil navdušen pivec kave. Zgodbe govorijo, da je po bitki pri Waterlooju zaprt na otoku sv. Helene ves čas nergal, da je kava edina dobra stvar na otoku.

Ko je zbežal z Elbe so znane zgodbe o tem, kako je sam srečal celo četo, več sto vojakov. Vanj so seveda naperili puške, pa jim je rekel, da naj kar ustrelijo cesarja, če hočejo. V trenutku so spustili orožje in se mu pridružili.

Napoleon je rad odlikoval vojake. Nekega dne je poveljnika vprašal, kdo je najbolj pogumen v njegovi enoti. Ko so mu ga pokazali je s svojih prsi vzel medaljo Legije časti in jo pripel temu vojaku, kar je seveda izjemno hitro odmevalo po vsej armadi.

Napoleon je skušal doseči knjigo na previsoki knjižni polici. Pristopil je njegov general rekel: "Dovolite vaše visočanstvo, da vam pomagam, saj sem višji!"

Napoleon ga je grdo pogledal in odgovoril: "Nikakor niste višji. Ste samo daljši. In nikoli ne pozabite, da vas jaz zato, ker sem višji, lahko kadarkoli skrajšam. Za glavo!"

Najraje je imel fižolovo solato, rad pa je srebal tudi kostanjevo juho, ki jo je jedel že kot otrok. Z njo si je Napoleon blažil tudi želodčne težave, ki so ga pestile po osvajanju Egipta v zadnjem letu 18. stoletja.

Nekaj znamenitih Napoleonovih izrekov:

„Kdor se boji poraza bo gotovo premagan.“

„Revolucije je konec. Jaz sem revolucija.“

„Ko govorijo dejanja, besede obmolknijo.“

„Nikoli ne prekini sovražnika, ko dela napako.“

„V zmagi si zaslužiš šampanjec, v porazu ga potrebuješ.“

„Velik človek je tisti, ki se nauči obvladovati srečo.“

„To je največji trenutek mojega življenja!“ - pred bitko pri Austerlitzu.

„Vsaka bitka je odvisna od malenkosti.“

RAZDRTO – PRIZORIŠČE SPOPADOV MED AVSTRIJSKO IN FRANCOSKO VOJSKO

Avstrijsko-francoske vojne, ki so zaznamovale prehod iz 18. v 19. stoletje se niso ognile slovenskemu ozemlju. Nasprotno, ob vseh treh prodiranjih francoske armade v notranjost habsburške monarhije v letih 1797, 1805 in 1809 je prišel do izraza strateški pomen gorskih prelazov v Zgornjem Posočju in prehoda preko Pivške kotline.

Ob prvem prodiranju francoske armade v notranjost habsburške monarhije leta 1797 na Razdrtem ni prišlo do večjih spopadov. Glavnina Napoleonove armade je namreč prodirala navzgor ob Soči in le del njegovih sil je sledil umikajočim se avstrijskim četam čez Razdrto. 23. marca so tako čez Razdrto jездili prvi francoski huzarji. Že čez mesec

in pol, po podpisu Leobenskega miru, pa se je tod, na čelu svoje zmagovite armade, v domovino vračal sam Napoleon.

V letu 1805, se je vnela nova vojska med Avstrijo in Francijo in zopet se je avstrijska armada začela umikati pred francosko. Takrat so začeli z vso naglico kopati jarke pri Razdrtem in utrjevati Goli vrh (hrb zahodno od Razdrtega, prek katerega je danes vsekana avtocestna trasa). Utrdbe naj bi gradilo 1086 delavcev s pomočjo 52 voz. V drugi polovici novembra 1805 sta se v utrdbah nastanili dve avstrijski diviziji, še ena pa se je utaborila med Razdrtom in Postojno. Huda zima in splošen razplet dogodkov pa je avstrijskega armadnega poveljnika, nadvojvodo Karla, prisilil da je opustil obrambo teh utrd in jih brez boja prepustil Francozom ter se preko Ljubljane umaknil na Štajersko.

Avstrijska vojaška oblast se je po umiku Francozov zavedla pomena prometnih povezav preko Razdrškega sedla in je nameravala zgraditi močno utrjeno črto od pečin Nanosa, čez Goli vrh do vrhov vzhodno od Senožeč ter tako zapreti prehod sovražniku tako iz smeri Vipavske doline kot Krasa. Ker pa je denarja vedno primanjkovalo so se smeli načrti izvršili le deloma na Golem vrhu.

Francoski prodor preko Razdrtega in junaško obrambo avstrijske cesarske vojske in brambovcev leta 1809 je v članku z naslovom »Boj med Avstrijci in Francozi pri Razdrtem« v Koledarju Goriške Mohorjeve družbe za leto 1927 opisal hrenoviški kaplan Franc Rupnik. Gre za najbolj obsežno in najtemeljitejšo študijo tega pomembnega, a žal skoraj pozabljenega spopada, ki je zaradi poljudnega jezika priložena v izvirni, le skrajšani obliki:

»... Ko je l. 1809. v mesecu maju francoska vojska tretjikrat prodirala za umikajočo se avstrijsko armado proti Soči, so bile utrdbe nad Razdrtom komaj za silo pripravljene za brambo,

čepprav je bilo ob nekaterih časih na delu celo do 3000 ljudi, in je bil v zadnjem času vodstvu na razpolago še en bataljon deželne brambe in 500 novincev ...

... V tistih letih, ko je bilo treba državam zastaviti vse sile, da bi premagale vedno drznejšega Napoleona, se je sprožila v Avstriji misel, da bi pomnožili redno armado z deželno brambo; res so jo ustanovili s cesarskim patentom dne 9. junija 1808. Deželna bramba je bila sestavljena iz vseh za orožje sposobnih moških od 18. do 45. leta starosti ...

A vrnimo se k francoski vojski l. 1809.!

Poveljnik na kranjskem, hrvaškem in primorskem ozemlju, hrvaški ban podmaršal grof Ignac Gyulai (izgov. Žulaj), je imel ukaz, braniti soško fronto in se v sili umakniti najdalje do Ljubljane. Ker se je pa on takrat mudil na Koroškem, ga je ob Soči nadomestoval podmaršal Zach. Ko je ta v dneh 14. in 15. maja uvidel, da ne more zabraniti francoskemu generalu Macdonaldu prehoda čez Sočo, se je umaknil v utrjene postojanke pri Razdrtem, kamor je došel 16. maja. Tukaj je nameraval Macdonaldovo prodiranje kar mogoče dolgo zadrževati...

... Položaj avstrijske posadke je postajal vedno hujši. Zaloga živil je ginila in tudi pitne vode je začelo primanjkovati. Tretji dan (19. maj) je zopet prišel odposlanec s pismom, podpisanim od generala Macdonalda. Francoski poveljnik je v tem pismu obljubil posadki prost prehod do avstrijskih čet pod pogojem, da se ne bodo bojevali do izmenjave; v slučaju pa, da se v teku ene ure ne udajo, jim je zagrozil z naskokom. Major Cazzan je udajo zopet odklonil. Ker je v pretekli noči odposlal nekega brambovskega korporala (za plačilo mu je obljubil svetinjo) skozi francoske čete v Ljubljano k banu Gyulaiu, je sedaj predlagal 24 urno premirje, da more dobiti navodil iz Ljubljane; a Francozi so ta predlog odbili. Upal pa

je še vedno na banovo pomoč. Zato je vojaštvu ukazal, naj se pripravljajo na skrajno obrambo. Iz treh utrdb na pobočju Golega vrha je pritegnil vojaštvo in orožje v dve vrhni utrdbi, da bi tako lažje vzdržali do rešitve. Napovedanega napada zopet ni bilo.

Četrti dan (20. maj) je major Cazzan razdelil vojakom zadnji kruh. Vode niso imeli več. Moštvo je bilo od neprespanih noči in pomanjkljive prehrane oslabiljeno. Poveljnik je spredel, da ne bo pričakovane pomoči in rešitve, zato je poslal svojega poslanca k generalu Macdonaldu s pogoji za predajo. Ker je bil Francozom obupen položaj posadke dobro znan, Macdonald ni hotel več dovoliti vojaštvu prostega odhoda.

Dne 21. maja, bila je ravno nedelja, ob 6. uri zjutraj je zapustila posadka utrdbe in v slovesnem sprevedu z godbo na čelu korakala navzdol proti Razdrtemu. Najprej en poljski top, za njim en bataljon vojaštva, nato drugi poljski top in topničarji s prižganimi topovskimi užigalniki, za njimi vse ostalo vojaštvo. Francozi so z nekim spoštovanjem gledali ta spreved in ga niso motili na poti. Šele na vasi so se ustavili in odložili orožje. Častniki so bili takoj izpuščeni in so se smeli s svojo prtljago prosto odpeljati do avstrijskih postojank, moštvo pa so odvedli v vojno ujetništvo v Palmanovo. 2000 mož in 15 topov je prišlo takrat Francozom v roke. Ko so Francozi takoj po predaji Avstrijcev pregledovali utrdbe, so našli precej veliko zalogo municije, za katero seveda branilci, ki so jo tako zelo pogrešali, niso vedeli. To je bilo mogoče le na ta način, da so graditelji utrdb prej odšli, predno je prišel na Razdrto Zach s svojimi četami, in so takratnemu voditelju utrdb pozabili naznaniti, kje je skrita municijska zaloga.

V vseh štirih dneh boja so imeli Avstrijci le majhne izgube: 1 častnik in 2 vojaka mrtvi, 2 častnika in 38 mož ranjenih; dočim so pa po izpovedi ujetih častnikov izgubili Francozi več kot 400 mož. Če pomislimo, da je v utrdbah na Golem vrhu četa 1853 mož kljubovala štiri dni armadi okoli 8000 mož in jo zadržala na pohodu, vidimo, da je bila ta bitka precej velika in pomembna.«

Janko Boštjančič

Informacije in rezervacije

Park vojaške zgodovine

Kolodvorska 51, Pivka
telefon: 00386 (0)5 7212 180
www.parkvojaskezgodovine.si, e-mail: tank.pivka@siol.net

Turizem Kras d.d.,

Jamska cesta 30, Postojna
telefon: 00386 (0)5 7000 103
www.turizem-kras.si, e-mail: info@turizem-kras.si

Urnik ogledov:

1. junij do 30. september - vsak dan od 10:00 do 17:00 ure
1. oktober do 30. november - sobote, nedelje, prazniki od 10:00 do 15:00 ure
1. december do 28. februar - sobote, nedelje, prazniki ob 10:00, 12:00 in 14:00 uri. - **Za najavljene skupine je ogled možen vse leto.**

Na dan prireditve si bo v Parku vojaške zgodovine Pivka mogoče ogledati muzejske zbirke in razstave, utrdbo Alpskega zidu na Primožu ter se udeležiti ostalih aktivnosti v sklopu prireditve. Za hrano in pijačo bo poskrbljeno.

Vstopnina za ogled bitke znaša 6 € za odrasle in 4 € za otroke do 15 let. Kombinirana vstopnica za ogled prireditve in muzejskih zbirk v Parku vojaške zgodovine Pivka znaša 10 € odrasli in 6 € otroci.

Pivka

POSODA ZA PEKO PRILOŽENA PEČICA OSTANE ČISTA

➤ Pripravljeno za peko ➤

Piščanec Začinjeni piščančji kosi

Nadevan piščanec Puranja pečenka

Polovica piščanca Začinjeni kunčji kosi

VSAK DAN NEKAJ DOBREGA!

PIVKA perutninarstvo d.d., Kal 1, 6257 Pivka, www.pivkap.si

Zelenikras

I FEEL SLOVENIA

